

AJANKOHTAISTA

Naishistoriakonferenssi Sofiassa

Kirsti Salmi-Niklander ja Saara Tuomaala

International Federation for Research in Women's History (IFRWH) piti konferenssin Sofiassa St. Kliment Ohridskin yliopistossa 8.–11.8.2007. Kokouksessa juhlittiin myös järjestön kaksikymmenvuotista historiaa. Vuonna 1987 perustetun IFRWHn, jonka ensimmäinen kansallisten edustajien kokous pidettiin Italiassa 1989, tavoitteena on rohkaista ja koordinoita naishistoriaa kansainvälisellä tasolla. Järjestö ylläpitää julkaisuutoimintaa, tarjoaa mahdollisuuksia tutkijaverkostoitumiselle sekä järjestää alan seminaareja ja konferensseja. Järjestön perustajia ovat norjalainen Ida Blom, kanadalainen Ruth Roach Pierson ja yhdysvaltalainen Karen Offen. Suomalaisista historiantutkijoista IFRWHn johtoryhmään on kuullut professori Pirjo Markkola, joka toimi järjestön varapresidenttinä 2000–2005.

Konferenssiin osallistui yhteensä 165 tutkijaa eri puolilta maailmaa ja sen teemana oli ”nainen, sukupuoli ja tiedon kulttuurinen tuottaminen”. Suomen delegaatio oli tänä vuonna erityisen suuri johtuen siitä että Kirsti Salmi-Niklander oli tiedottanut konferenssista kirjoittamisen historian tutkijoiden piirissä, josta tulivat paikalle kirjallisuudentutkijat Elsi Hyttinen, Katri Kivilaakso ja Anna Kuismin sekä suomen kielen professori Lea Laitinen. Historiantutkimusta edustivat Saara Tuomaalan lisäksi Tiina Kinnunen ja Kirsi Warpula, taidehistoriaa Tutta Palin.

Konferenssin erinomaisista järjestelyistä vastasi tarmokas professori Krassimira Daskalova, joka on myös järjestön nykyinen puheenjohtaja. Kun osanottajat tulivat eri puolilta maailmaa, sessioiden organisoiminen oli vaativaa, minkä Kirsti Salmi-Niklander havaitsi myös yhden session puheenjohtajana. Eri maiden tutkijoilla on varsin erilaiset käsitykset aikarajoitusten pitävyydestä, ja monissa sessioissa oli aikaa vain 20 minuuttia puhujaa kohti. Turhan paljon kuultiin kiinnostavia esitelmiä aivan liian nopeasti ja vieraalla aksentilla läpiluettuina. Tosin korealaiset tutkijat antoivat hyvän esimerkin siitä, miten huolella suunnitellut PowerPoint-esitykset voivat täydentää puutteellista kielitaitoa. Oli kiinnostavaa havaita, miten Etelä-Koreassa naishistorian tutkijat ovat rohkeasti paneutuneet maansa historian kipupisteisiin, kuten japanilaismiehityksen ajan väkivaltaisuuksiin.

Kasvatusta sivuavista teemoista konferenssissa oli esillä erityisesti seuraavia: suullisen ja kirjallisen tiedon tuottamisen risteyskohdat eri kulttuureissa; sukupuoli koulutuksen eri asteilla perusopetuksesta yliopistoon erityisesti Keski- ja Itä-Euroopassa sisältäen myös konkreettista opetussuunnitelmien tarkastelua sukupuolinäkökulmasta; naisten ammatillistuminen ja ammateissa toimiminen; John Stuart Millin kasvatukselliset ideat ja niiden vaikutus eri maissa.

Kiinnostavimmat sessiot käsittelivät naisten lukemista ja kirjoittamista. Tehokkaimmin konferensseissa menevät perille ja jäävät mieleen kiinnostavat yksilötarinat tai visuaalista materiaalia hyödyntäneet esitykset. Kirjallisuudentutkija Helena Lewis Harvardin yliopistosta vertaili kahden ranskalaisen naiskirjailijan, Simone de Beauvoirin ja meillä varsin

tuntemattoman Elsa Triolet'n romaaneja, jotka käsittelivät saksalaisismiehitystä Ranskassa. Molemmat joutuivat syytetyiksi sekä vasemmistosympatioista että yhteistyöstä vihollisen kanssa. Rosey Whorlow käsitteli moottoripyöräilevien naisten mediarepresentaatioita 1900-luvun alun Englannissa. Moottoripyöräily saavutti tiettyä suosiota keski- ja yläluokan naisten piirissä. Alan lehtien keskustelupalstoilla motoristinaiset herättivät kuitenkin moraalista paniikkia, joka liittyi laajemminkin naisten oikeuksiin.

Työväenkulttuurin tutkija Timothy Ashplant Liverpoolin yliopistosta käsitteli kahden alemman keskiluokan naisen kirjeenvaihtoa ja päiväkirjoja 1900-luvun alussa. Lukeminen, itseopiskelu ja uskonnolliset pohdinnat olivat keskeisiä teemoja tässä kiinnostavassa ja koskettavassa esitelmässä. Claudia Gori taas vertaili italialaisten älymystöpariskuntien rakkauskirjeitä 1800-luvulta 1900-luvun alkuun, Hän tarkasteli ideologisen debatin, poliittisten ideoiden ja sosiaalisen aseman välistä dynamiikkaa.

Varnan Merenrantapuistossa (Morskata Gradina) sijaitseva patsas edustaa sosialistista realismia ja on omistettu fasismin vastaisille taistelijoille. © Riitta Oittinen

Maskuliinisuuden tutkimus on vakiinnuttanut paikkansa naistutkimuskonferensseissa. Myönteinen havainto oli se, että monet tähän konferenssiin osallistuneista miestutkijoista

tutkivat naisia – ja naistutkijat miehiä. Antoisimpia näkökulmia avasivat ne esitelmät, joissa pohdittiin vertailevasti maskuliinisuutta ja feminiinisyttä.

Bulgarialaisten tutkijoiden maskuliinisuus- ja feminiinisyys-sessio avasi kiinnostavia näkymiä bulgarialaiseen nykytodellisuuteen, jota havainnoimme myös Sofian kaduilla, kaupoissa ja ravintoloissa. Ralitsa Muharska kertoi värikkäästi ”Mug”-hahmosta, uuden ”kleptokratian” antisankarista, joka usein kuuluu entiseen sosialistiseen ”nomenklatuuraan” tai urheilusankareihin. Muistitiedon tutkija Daniela Koleva taas analysoi maskuliinisuuden konstruktioita kaivosmiehen haastattelun ja sosialistisen ajan julisteiden avulla. Maskuliinisuuden teemoja olivat fyysinen työ, miehinen solidaarisuus kaivoksissa sekä perhesuhteet. Suosittu teema esitelmissä oli maskuliinisuuden ja feminiinisyuden kytkös moderniin politiikkaan, erityisesti kansallisuuteen ja nationalismiin. Eri tutkijat tarkastelivat aihepiiriä osana sukupuolen kansallisia representaatioita ja identiteettejä sekä niiden sisäistämistä kulttuurisissa instituutioissa: kasvatuksessa, koulutuksessa, työelämässä, kirjallisuudessa ja mediassa. Itä-Euroopan maiden ohella nationalismin ja sukupuolen tutkimus vaikuttaa olevan erityisen vireää Irlannissa.

Omat esityksemme kytkeytyivät tyttöjen ja naisten kirjoittamiseen sekä sen poliittisiin ja kansallisiin ulottuvuuksiin. Kirsti Salmi-Niklander esitti tapaustutkimuksen salaperäisestä nimimerkki Sanelma Oikotiestä, joka kirjoitti jatkokertomuksia ja mielipidekirjoituksia työväenlehtiin 1910–1920-luvulla. Sanelma Oikotien monitahoista identiteettiä selvittäneet Elsi Hyttinen ja Kirsti Salmi-Niklander ovat päätelleet, ettei kysymyksessä ollut yksittäinen naiskirjoittaja vaan kollektiivinen nimimerkki. Vaikka Sanelma Oikotien arvoitukseen ei ole löytynyt lopullista ratkaisua, selvitysprosessi kertoo myös naisten jännitteisestä suhteesta valtaan ja julkisuuteen sekä naisemansipaation ”takaiskusta” 1900-luvun alun edistysaskelien jälkeen.

Saara Tuomaala tarkasteli tyttöjä ja naisia kansallisen historian kirjoittajina ja sitä, minkälaisissa kasvatusinstituutioissa he oppivat jäsentämään omaa ja yhteisönsä menneisyyttä nimenomaan kansallisena. Tarkastelun kohteena olivat perusopetus, nuorisojärjestöt ja akateeminen maailma 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkupuolelle, ja historian kirjoittamisen oppiminen niin osana koulujärjestelmää, vapaa-aikaa kuin ammatillista elämää. Samalla esiteltiin aihepiiriin liittyvää tuoretta antologiaa *Oma pöytä. Naiset historiankirjoittajina Suomessa* (SKS, 2005).

Järjestön seuraava konferenssi pidetään Historiantutkijoiden kansainvälisen kongressin yhteydessä Amsterdamissa 22.–28.8.2010. (www.cish.org). Lisätietoja IFRWH:n toiminnasta saa verkkosivuilta www.ifrwh.com.

Dosentti Kirsti Salmi-Niklander on Suomen Akatemian tutkijatohtori Helsingin yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitoksella.

FT Saara Tuomaala on Suomen Akatemian tutkijatohtori Helsingin yliopiston historian laitoksella.